

תמצית העבודה

בשני העשורים האחרונים ישראל הייתה נתונה למתקפות רקטות חוזרות ונשנות, וארסנל הרקטות של מדינות ערב וארגוני טרור אנטי-ישראליים גדל והתרחב. במקביל, ישראל השקיעה משאבים רבים על מנת לפתח אמצעי הגנה מפני רקטות. באופן מפתיע, למרות חומרת האיום והיקף ההשקעה הממשלתית באמצעי הגנה, לא נעשה מחקר מעמיק לגבי ההשפעות של איום הרקטות על הכלכלה והפוליטיקה בישראל. עבודת הדוקטורט שלי בנויה בצורה של אסופת מאמרים ומנסה למלא חלל מחקרי זה.

המאמר הראשון, נכתב במשותף עם פרופסור אסף זוסמן ונעם זוסמן ופורסם בכתב העת *Journal of Urban Economics*.¹ המאמר עוסק בהשפעת מתקפת הרקטות של ארגון חיזבאללה בזמן מלחמת לבנון השנייה על שוק הדיור בצפון ישראל. לצורך הניתוח מיזגנו מידע על מיקום נפילות הרקטות במהלך המלחמה עם מידע מקיף ומפורט על שוק הדיור, שוק העבודה ודפוסי הגירה פנימית ביישובים בצפון ישראל בשנים 2000-2012. הזיהוי של השפעות סיבתיות נסמך על אופייה המפתיע של מתקפת הרקטות, על עוצמתה, ועל השונות במספר הנפילות בין היישובים בצפון. האמידה מתבססת על שיטת הפרשי ההפרשים (difference-in-differences) המשווה את ערכיהם של משתני תוצאה שונים לפני ואחרי המלחמה ובין יישובים בצפון שספגו מספר רב של נפילות רקטות ליישובים בצפון שנפגעו פחות. מתקפת הרקטות של חיזבאללה במהלך מלחמת לבנון השנייה והמשך איום הרקטות מצד הארגון הביאו לירידה של כ-6-7 אחוזים במחירי הדירות ובשכר הדירה ביישובים שנפגעו בצורה הקשה ביותר יחסית ליישובים אחרים בצפון. השפעות אלו נמשכו עד 2012, דבר המצביע על כך שהציבור בישראל המשיך לראות את איום הרקטות כאמין. בניגוד לתוצאות בשוק הדיור, הניתוח מראה כי למלחמת לבנון השנייה ולאיום הרקטות המתמשך לא הייתה השפעה של ממש על שיעור ההשתתפות בכוח העבודה, שיעור האבטלה, השכר ודפוסי ההגירה הפנימית.

המאמר השני, שנכתב עם אותם שותפים למחקר, פורסם בכתב העת *Journal of Policy Analysis and Management*.² המחקר מנסה להעריך את ההשפעה של מערכת כיפת ברזל ליירוט רקטות על שוק הדיור בישראל. בפרט, אנו משתמשים בנתונים על שוק הדיור במהלך השנים 2000-2015, על מנת לבחון עד כמה מערכת זו מספקת הגנה יעילה מפני איום הרקטות. אנו מוצאים כי הצבת כיפת ברזל החל משנת 2011: (1) הפחיתה את ההשפעה השלילית של מתקפות רקטות מכיוון עזה על מחירי הדיור בדרום ישראל; (2) הביאה לירידה ערך הממ"דים בדירות בדרום הארץ; (3) הובילה לעליית מחירים יחסית בצפון הארץ ביישובים הנמצאים תחת איום הרקטות מכיוון לבנון. כיפת ברזל הובילה לתוצאות האלו מאחר והיא צמצמה את הנזק הפיסי שנגרם לרכוש בישראל פר שיגור רקטה מעזה, וכן מאחר והמערכת תרמה לירידת תחושות החרדה בקרב הציבור בישראל.

המאמר השלישי והאחרון בעבודת הדוקטורט נכתב על ידי ככותבת יחידה, ופורסם בכתב העת *Journal of Economic Behavior and Organization*.³ המאמר עוסק בהשפעת איום הרקטות על דפוסי ההצבעה לכנסת בישראל. לשם הניתוח, מיזגתי נתונים לגבי מספר התביעות שהוגשו בישראל בגין נזק הנגרם לרכוש בשל מתקפות רקטות במהלך השנים 2000-2015, עם נתוני הצבעה בבחירות הכלליות לכנסת ישראל באותה התקופה. הממצא העיקרי העולה ממחקר זה הוא שאלף תביעות נוספות בישוב בגין נזק לרכוש הנגרם מרקטות, מעלות את התמיכה במפלגות הימין ביישוב בארבע נקודות אחוז. ממצא זה עומד במבחני רגישות רבים ואינו נובע מסיבתיות הפוכה. התמיכה במפלגות הימין עלתה בשיעור גבוה יותר כאשר מתקפות הרקטות התרחשו בסמוך לתאריך הבחירות, כאשר הישוב היה נתון למתקפה ישירה של רקטות בפעם הראשונה, וככל שהבוחרים קרובים יותר אל מקום נפילת הרקטה. כמו כן, ביישובים שנחשפו בפועל לירי הרקטות התמיכה לימין עלתה יותר מאשר ביישובים אחרים בטווח הרקטות שלא ספגו פגיעה ישירה. בנוסף, איום הרקטות הוביל מצביעי מרכז לשנות את ההעדפות הפוליטיות שלהם ולתמוך יותר במפלגות הימין (בעיקר במפלגת הליכוד), ולא השפיע על שיעור המצביעים בבחירות הכלליות בישראל.

¹ "Rockets: The Housing Market Effects of a Credible Terrorist Threat" (with A. Zussman and N. Zussman). *Journal of Urban Economics* Vol. 99, May 2017, pp. 136-47

² "Effective Counter-terrorism: Rockets, Iron Dome and the Israeli Housing Market" (with A. Zussman and N. Zussman). *Journal of Policy Analysis and Management*, Vol. 38, March 2019, pp. 308-37

³ "Rockets and Votes". *Journal of Economic Behavior and Organization*, Vol. 166, October 2019, pp. 767-84